ISSN: 2645-3940
DOI: 10.29252/npwjm.9.31.6

Consequences of the Covid 19 disease

Abstract

Introduction: Today, the corona virus has crossed all international borders and the emergence of this unknown virus has affected the lives and health of millions of people. The spread of coronavirus in the world, in addition to affecting all political, economic and social dimensions, has caused many psychological effects on the communities involved.
Methods: Published papers in Web of sience، pubmed، Magiran Scopus، Embase، Google Scholar، Science direct، ProQuest and Scopus databases were reviewed. Search items have included corona virus, psychological disorders, stress, anxiety, depression, obsessive-compulsive disorder, mental health, etc. which searched in the mentioned databases in the period of 2019-2020. A total of 65 papers were found in which by eliminating similar cases, based on inclusion criteria and citing updated reports, finally 23 article were included in the study.
Results: One of the most important consequences of the epidemic of coronavirus is its psychological effects. Concern factors related to the risk of disease, future employment status and sources of income for individuals and families, as well as the long period of home quarantine were influential in the development of psychological symptoms in the general public.
Conclusion: The level of anxiety created during the corona virus epidemic had a significant negative effect on self-efficacy and quality of life. Identifying the factors that endanger the mental health of different people in the community is essential to improve the mental health of people using appropriate treatment methods.
Keywords: Corona virus, Psychological consequences, Stress, Anxiety, Sensitive groups.

Article Info

Authors:

Fatemeh Akhlaghi[1]
Seyed Hamid Zoljalali Moghaddam[2*]
Reza Shamsabadi[3]
Morteza Talebi[4]
Hourieh bagheri[5]
Ali Akbar Samari[1]
Emad parvaneh aval[6]

Affiliations

1- Department of Health Psychology, Kashmar Branch, Islamic Azad University, Kashmar, Iran.
*2-Department of Medical Physics, School of Medicine, Iran University of Medical Sciences, Tehran, Iran. Email: zoljalali.h@iums.ac.ir
3- Physics Department, Hakim Sabzevari University, Sabzevar, Iran.
4- Department of Molecular biology and medical genetics, School of Medicine, Iran University of Medical Sciences, Tehran, Iran.
5- Phd student educational psychology, Allameh Tabatabaei University, Tehran, iran.
6- Department of Mechanical Engineering, Ferdowsi University of Mashhad, Iran.

[Downloaded from npwjm.ajaums.ac.ir on 2026-11-07]
[DOI: 10.29252/npwjm.9.31.6]

فصلنامه پرستار و پزشک در رزم/ تابستان ۱۴۰۰ / سال نهم

سخن آغازین DOI: 10.29252/npwjm.9.31.6 ISSN: 2645-3940

پیامدهای ناشی از بیماری کووید ۱۹

فاطمه اخلاقی [۱]
سید حمید ذوالجلالی مقدم [۲*]
رضا شمس‌آبادی [۳]
مرتضی طالبی [۴]
حوریه باقری [۵]
علی اکبر ثمری [۶]
عماد پروانه اول [۷]

چکیده

مقدمه: امروزه ویروس کرونا تمام مرزهای بین‌المللی را درنوردیده و ظهور این ویروس ناشناخته، زندگی و سلامت میلیون‌ها انسان را تحت تاثیر قرار داده است. شیوع ویروس کرونا در جهان افزون بر اثرگذاری بر تمامی ابعاد سیاسی، اقتصادی و اجتماعی موجب ایجاد تاثیرات روان‌شناختی فراوان بر جوامع درگیر شده است.

روش کار: مقالات منتشرشده در پایگاههای اطلاعاتی Magi-، pubmed، Web of sience ran Scopus، Embase، Google Scholar، Science direct، ProQuest و Scopus مورد بررسی قرار گرفتند. واژگان مورد جستجو شامل شامل ویروس کرونا، اختلالات روان‌شناختی، استرس، اضطراب، افسردگی، وسواس، سلامت روانی و غیره بوده که در داده‌های پایگاه‌های اطلاعاتی ذکر شده در فاصله زمان سال‌های ۱۳۹۹-۱۳۹۸ (۲۰۲۰-۲۰۱۹) مورد جستجو قرار گرفتند. در مجموع ۶۵ مقاله، یافت شد که با حذف موارد مشابه، براساس معیارهای ورود و با استناد به گزارشات به روز شده، در نهایت ۲۳ مقاله وارد مطالعه گردید.

یافته‌ها: یکی از مهم‌ترین تبعات همه‌گیری بیماری ویروس کرونا عوارض روانشناختی به جا مانده از آن است. فاکتورهای نگرانی در ارتباط با خطر ابتلای بیماری، وضعیت آینده شغلی و منابع درآمدزایی افراد و خانواده‌ها و همچنین دوران طولانی قرنطینه‌ی خانگی در بروز علائم روانشناختی در عموم مردم تاثیر گذار بودند.

نتیجه‌گیری: سطح اضطراب ایجاد شده در دوران همه‌گیری ویروس کرونا به طور معنی‌داری تأثیر منفی بر خودکارآمدی و کیفیت سطح زندگی افراد داشت. شناسایی عواملی که موجب به خطر افتادن سلامت روانشناختی در افراد مختلف جامعه می‌شود ضروری است تا با استفاده از شیوه‌های مناسب درمانی بتوان سلامت روان افراد را بهبود بخشید.

کلیدواژگان: ویروس کرونا، پیامدهای روانشناختی، استرس، اضطراب، گروه‌های حساس

وابستگی سازمانی نویسندگان

۱. کارشناسی ارشد روانشناسی ، گروه روانشناسی، دانشگاه آزاداسلامی واحد کاشمر، کاشمر، ایران

*۲. کارشناس ارشد فیزیک پزشکی، گروه فیزیک پزشکی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران. پست الکترونیک: zoljalali.h@iums.ac.ir

۳. دکتری فیزیک هسته‌ای، گروه فیزیک، دانشکده علوم پایه، دانشگاه حکیم سبزواری، سبزوار، ایران.

۴. کارشناس ارشد ژنتیک، گروه ژنتیک پزشکی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران.

۵. دکتری روانشناسی، گروه روانشناسی، دانشگاه علامه طباطبایی ، تهران، ایران.

۶. استادیار روانشناسی سلامت، گروه روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کاشمر، کاشمر، ایران.

۷. کارشناس ارشد مکانیک، گروه مکانیک، دانشکده فنی و مهندسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

[Downloaded from npwjm.ajaums.ac.ir on 2026-11-07]

[DOI: 10.29252/npwjm.9.31.6]

مقدمه

در اواخر سال ۲۰۱۹ با گزارش شیوع ویروس کرونا (COVID-۱۹) در ووهان چین، به دلیل سرعت انتشار بالا و افزایش میزان ابتلا و مرگ و میر ناشی از این بیماری، سازمان بهداشت جهانی وضعیت پاندمی و همه‌گیری را در قرن ۲۱ اعلام کرد. رفته رفته شیوع کرونا در کشورهای دیگر گزارش گردید به طوریکه اکنون این بیماری به عنوان یک مخاطره بین‌المللی شناخته می‌شود. این بیماری یک بیماری عفونی است که دارای ویژگی‌هایی از قبیل قدرت انتقال سریع، افزایش شیوع در مدت زمانی کوتاه، قابلیت همه‌گیری افراد به ویژه در افراد با سیستم ایمنی ضعیف می‌باشد (۳-۱). امروزه این بیماری تمام ابعاد زندگی افراد جامعه را تحت تاثیر قرار داده و علاوه بر ناراحتی‌های جسمی و فیزیولوژیک، از نظر روانی نیز موجب ایجاد مشکلاتی از جمله اختلال‌های روانی ناشی از قرنطینه خانگی و حتی کاهش روابط اجتماعی شده است. در واقع می‌توان گفت شیوع ناگهانی ویروس کرونا، به‌عنوان یک بیماری مهلک، در سراسر جهان موجب ایجاد آسیب‌های زیانبار گسترده روانی، افزون بر مشکلات جسمی شده است. مطالعات صورت گرفته در حوزه ویروس کرونا نشان از اهمیت این بیماری ناشناخته در کشورهای مختلف دارد به طوریکه از میان ۳۱۷۳۳۶۴ مقاله منتشر شده در سال ۲۰۲۰ حدود ۲/۶درصد کل مقالات مربوط به بحران نو ظهورکرونا بوده است. در شکل زیر آمار مقالات منتشر شده در حوزه ویروس کرونا در بین ۱۹ کشوری که بیشتر از سایر کشورها به بررسی این ویروس پرداخته‌اند، نشان داده شده است (۴).

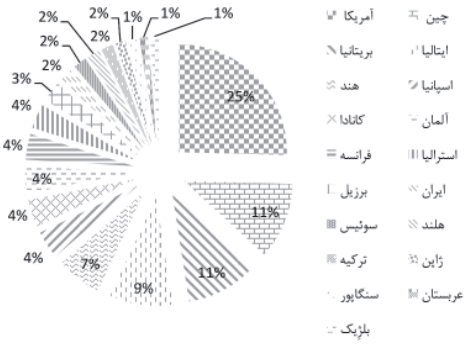
با شیوع این بیماری اقداماتی برای کاهش شیوع گسترده ویروس توسط دولت‌های مختلف صورت گرفت که به عنوان مثال می‌توان به تعطیلی اکثر مدارس و دانشگاه‌ها و استفاده از آموزش خانگی یا آنلاین جهت تشویق و پایبندی به دستورالعمل‌های فاصله اجتماعی، قرنطینه خانگی، کاهش تعداد کارمندان ادارات و غیره اشاره کرد (۵). امروزه تقریبا در ۹۰ درصد جهان انزوای اجتماعی به نوعی اعمال شده و مردم در خیابان‌ها حضور پیدا نمی‌کنند، محله‌ای کار بسته شده و ممنوعیت‌هایی نیز در ترددهای بین شهری و درون شهری ایجاد شده است. براساس پژوهش‌های صورت گرفته در انتقال ویروس کرونا اقدامات پیشگیرانه، آموزش به افراد درگیر این بیماری و ارتقاء رفتارهای خود مراقبتی منجر به کاهش سرعت سرایت بیماری و کنترل انتقال بیماری در جوامع مختلف خواهد شد. با توجه به شیوع ویروس کرونا در سطح جهان، عملکرد زندگی افراد با تغییرات زیادی روبه‌رو شده است به همین دلیل بررسی و انجام اقدامات لازم بر علیه این ویروس حائز اهمیت می‌باشد. بنابراین هدف از انجام مطالعه حاضر مروری بر مطالعات انجام گرفته در حوزه بیماری نو ظهورکرونا می‌باشد.

روش‌کار

به منظور انجام مطالعه‌ای نظاممند، در پژوهش حاضر مقالات منتشر شده در پایگاه‌های اطلاعاتی Web of sience، Google، Embase، Magiran Scopus، pubmed Scholar، Science direct، ProQuest و Scopus مورد بررسی قرار گرفتند. واژگان فارسی و انگلیسی مورد جستجو برای یافتن مقالات مربوطه شامل ویروس کرونا، اختلالات روانشناختی، استرس، اضطراب، افسردگی، وسواس، سلامت روان، گروه‌های حساس، راه‌های پیشگیری از ابتلا به ویروس کرونا Covid۱۹، Health behavior change و Mental health بوده که در داده‌های پایگاه‌های اطلاعاتی مذکور مورد جستجو قرار گرفتند. در مجموع ۶۵ مقاله، یافت شد که با حذف موارد مشابه و غیر مرتبط به ویروس و با استناد به گزارشات به روز شده، در نهایت ۲۳ مطالعه مرور گردید. در این میان مطالعاتی که متن کامل آن‌ها در دسترس نبود از بررسی در پژوهش حاضر خارج شدند. همچنین عدم چاپ مقالات در نشریات معتبر داخلی و بین‌المللی و اصیل نبودن مقالات از دیگر معیارهای خروج مقالات از مطالعه حاضر بودند. تازمان انجام این مطالعه به دلیل شیوع تازه ویروس کرونا، مشخص شد پژوهش‌های اندکی در حوزه پیامدهای روانشناختی ویروس صورت گرفته است. لازم به ذکر است در تمامی مراحل مقالات توسط تمامی نویسندگان مورد بررسی قرار گرفتند.

یافته‌ها

همانطور که قبلا بیان شد هدف از انجام مطالعه مروری حاضر بررسی تاثیر ویروس کرونا بر برخی جنبه‌های زندگی افراد است. با توجه به جنبه‌های ناشناخته از ویروس کرونا و جهش‌های مختلف این ویروس، متاسفانه در حال حاضر

شکل شماره ۱- سهم کشورهای مختلف از بررسی‌های انجام شده در حوزه ویروس کرونا.

[Downloaded from npwjm.ajaums.ac.ir on 2026-11-07]

[DOI: 10.29252/npwjm.9.31.6]

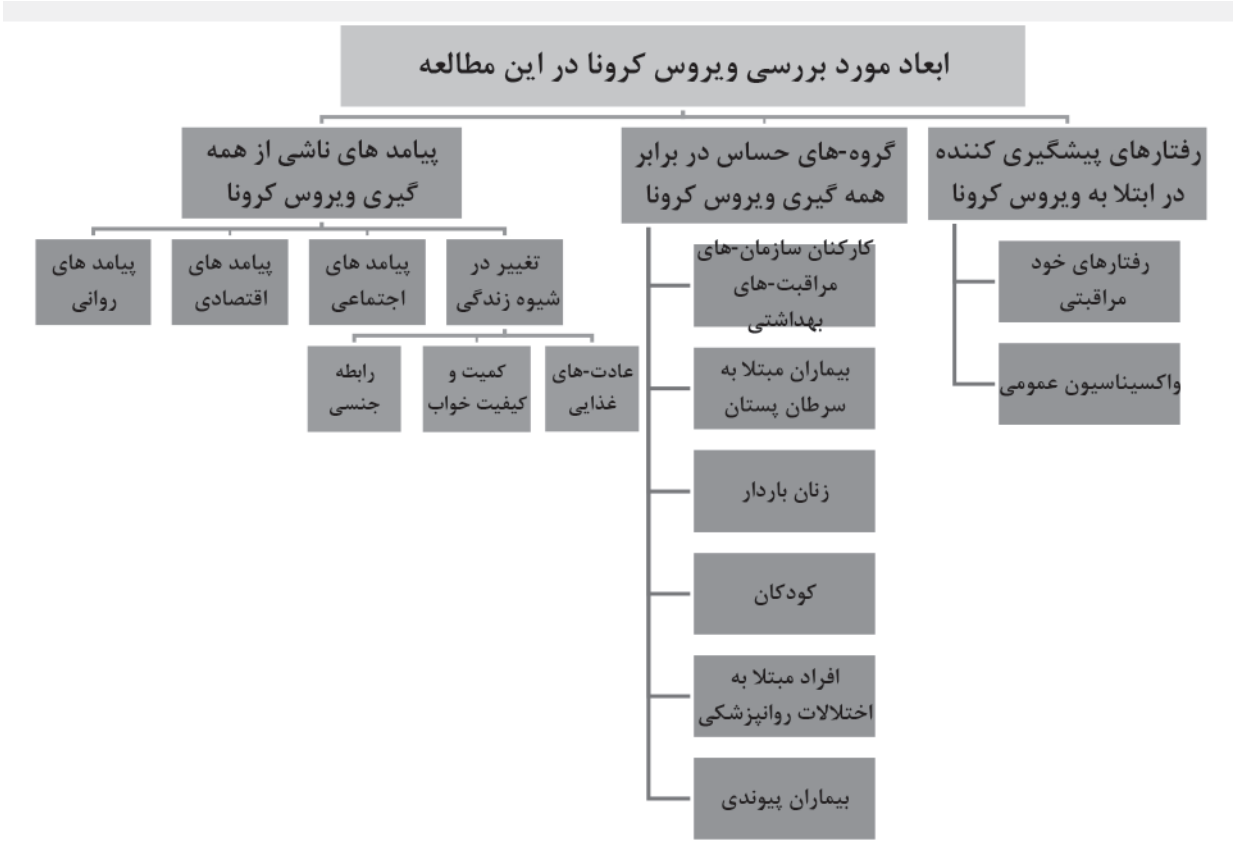
اپیدمی و مهار ویروس کرونا در حال تبدیل شدن به یک بحران سلامت در دنیا به‌شمار می‌رود. یافته‌های حاصل از بررسی مقالات مورد بررسی نشان داد در ماه‌های اخیر جهان در حال گذر از یکی از سخت‌ترین بحران‌های ایجاد شده در حوزه سلامت بوده به‌طوریکه عوارض روانشناختی به جا مانده از آن یکی از مهم‌ترین تبعات همه‌گیری این بیماری می‌باشد . نتایج به‌دست آمده بیانگر آن هستند که وضعیت فعلی شیوع کرونا موجب ایجاد مشکلات سلامت روان مانند استرس،

جدول شماره۱- طبقه‌بندی مطالعات مورد بررسی بر اساس پیامدهای ناشی از شیوع ویروس کرونا

نویسنده	سال	موضوع	نتیجه
مرتنس و همکاران	۲۰۲۰	**پیامد های روانی**	عواملی مختلفی مانند عدم اطمینان از ابعاد مختلف ویروس، نگرانی در مورد عواقب اقتصادی و اجتماعی ناشی از این بیماری منجر به انزوای شخصی، ترس و در نهایت آسیب‌پذیری در برابر استرس، اضطراب، افسردگی و بی‌خوابی شده است.
آتالان	۲۰۲۰	**پیامد های اقتصادی**	
متنی و همکاران	۱۳۹۹		تاثیر بسزای سیاست‌های اعمالی کشورهای مختلف در مواجه با بحران کرونا بر اقتصاد کشورها
مرتنس همکاران	۲۰۲۰	**پیامد های اجتماعی**	۱۶ موضوع مختلف از نگرانی از جمله سلامتی عزیزان، استفاده بیش از حد از سیستم‌های بهداشتی و پیامدهای اقتصادی ناشی از این همه‌گیری گزارش شد.
ساوارس و همکاران	۲۰۲۰	**تغییر در شیوه زندگی**	درک نادرست تقریبا نیمی از جمعیت ایتالیا از تقویت سیستم ایمنی بدن از طریق مصرف مواد غذایی مناسب
اکسو و همکاران	۲۰۲۰		نیاز فوری به مراقبت های بهداشتی و سیاست های مداخله در سبک زندگی برای زیر گروه های مختلف
ژیائو و همکاران	۲۰۲۰		وجود رابطه مثبت میان سطح حمایت اجتماعی کارکنان پزشکی با خودکارآمدی و کیفیت خواب، و ارتباط منفی با میزان اضطراب و استرس
ژیائو و همکاران	۲۰۲۰		ارتباط سطح پایین سرمایه اجتماعی با افزایش سطح اضطراب و استرس و با کاهش کیفیت خواب
گیلسپای و همکاران	۲۰۲۱		عدم وجود تاثیر قابل توجه در استفاده از رابطه جنسی، در هنگام قرنطینه در دوران کرونا در مقایسه با قبل از قرنطینه و ایجاد فاصله گذاری اجتماعی، برای مقابله با احساسات و عواطف منفی به‌وجود آمده در این دروان.

[Downloaded from npwjm.ajaums.ac.ir on 2026-11-07]

[DOI: 10.29252/npwjm.9.31.6]

شکل شماره ۲- مروری بر پیامدهای ناشی از بیماری کرونا

اضطراب، علائم افسردگی، خشم و ترس در افراد شده است. در واقع پیامدهایی همچون وضعیت آینده شغلی و منابع درآمدزایی افراد و خانواده‌ها و همچنین دوران طولانی قرنطینگی خانگی در بروز علائم روانشناختی در عموم مردم تاثیرگذار می‌باشند. با شیوع و گسترش بیماری کرونا بسیاری از اقشار جامعه در معرض آسیب بیشتری قرار دارند که در این میان می‌توان به مادران باردار، کادر درمان و افراد دارای بیماری های زمینه‌ای و خاص اشاره کرد. همچنین یافته‌های حاضر نشان دادند اضطراب و استرس از رایج‌ترین مشکلات ایجاد شده برای سلامت روان افراد گزارش شده است به‌طوریکه با توجه به پیامدهای روحی و روانی ناشی از شیوع ویروس کرونا می‌تواند موجب ضعف و ناتوانی افراد، گرایش به خودکشی، افسردگی و نگرانی شود. به طور خلاصه یافته‌های پژوهش‌هایی که ملاک‌های ورود به بررسی را داشتند در جدول ۱ ارائه شد و در ادامه مولفه‌های استخراج شده به طور تفصیلی مورد بررسی قرار گرفت.

لازم به ذکر است در این مطالعه موضوعاتی شامل پیامدهای ویروس کرونا در ابعاد مختلف زندگی افراد جامعه و اقدامات پیشگیرانه برای جلوگیری از ابتلا گروه‌های حساس و در معرض خطر به ویروس کرونا که هر یک به نحوی موجب ایجاد تاثیرات روانی بر عموم جامعه می‌شوند، مورد توجه قرار گرفته است. در انتها رفتارهای پیشگری کننده در ابتلا به ویروس کرونا مورد بررسی قرار گرفته است (شکل ۲).

۱- پیامدهای ناشی از همه گیری ویروس کرونا

ویروس کرونا به سرعت وارد زندگی مردم شد و همه‌گیری این ویروس موجب گردید که جهان در زمینه‌های متعددی از جمله حوزه‌های بین‌المللی، اجتماعی، اقتصادی و جغرافیایی تحت تاثیر قرار گیرد به طوریکه ترس و سطح جدیدی از استرس ایجاد شده ناشی از این ویروس بتواند به تدریج سلامت روانی افراد جامعه را مورد هجوم قرار داده و حتی برخی از جوامع بشری را برای بهبودی بحران‌های متعاقب ایجاد شده با یک بحران شدیدتر روبرو کند. در همین راستا پیامدهای غیر منتظره ناشی از همه گیری ویروس کرونا از جنبه‌های روانی، اقتصادی، اجتماعی، شیوه زندگی، عادت‌های غذایی، خواب و رابطه جنسی مورد بحث قرار گرفته است.

[Downloaded from npwjm.ajaums.ac.ir on 2026-11-07]
[DOI: 10.29252/npwjm.9.31.6]

۱-۱ پیامدهای روانی

به دلیل شیوع ناگهانی و قدرت عفونی بالای این ویروس، اضطراب، افسردگی و استرس در افراد، از جمله پیامدهای متعاقب در جوامع درگیر ویروس کرونا می‌باشند (۶-۸). به طوریکه درک و بررسی حالات روانشناختی عمومی در حین شیوع و همه‌گیری این بیماری از اهمیت علمی برخوردار است. همچنین توجه اجتماعی و خانوادگی و حمایت از سلامت روان ضروری است. اضطراب و افسردگی از پدیده‌های رایج روانشناختی در هر فاجعه‌ای است به طوریکه می‌تواند به عنوان مداخله‌ای برای مداخلات منطقی پزشکی و بهداشتی در نظر گرفته شود. در این زمان استفاده از اطلاعاتی که توسط رسانه‌های دولتی و تبلیغات رسمی ارائه می‌شوند، می‌تواند منجر به کاهش وحشت و افسردگی ناشی از این بیماری شود. با توجه به رویکرد قرنطینه برای جلوگیری از شیوع بیماری، بسیاری از بیماران قادر به برقراری ارتباط مداوم نیستند به طوریکه این امر منجر به احساس انزوا و رنج روانی خواهد شد (۹). مرتنس و همکاران [1] (۱۰) در سال ۲۰۲۰ به بررسی ترس از ویروس کرونا در جامعه پرداختند. ترس یک واکنش انطباقی در صورت ایجاد خطر است. با این حال، وقتی تهدید نامطمئن و مداوم باشد، مانند بیماری همه گیر ویروس کرونا (COVID-۱۹)، ترس می‌تواند مزمن و سنگین شود. آن‌ها برای پیش بینی ترس از ویروس کرونا، یک بررسی آنلاین بر روی ۴۳۹ نفر که سه روز پس از اعلام سازمان بهداشت جهانی شیوع ویروس کرونا، به عنوان یک بیماری همه گیر (یعنی بین ۱۴ تا ۱۷ مارس ۲۰۲۰) بیمار شناخته شده بود، انجام دادند. پرسشنامه‌ای شامل هشت سوال مربوط به ابعاد مختلف ترس (به عنوان مثال، نگرانی ذهنی، رفتارهای ایمنی، توجه انتخابی) را طراحی کردند. همچنین در پرسشنامه برای پیش بینی عوامل آسیب پذیر روانشناختی (به عنوان مثال عدم تحمل، عدم اطمینان، نگرانی و اضطراب سلامت) را مورد ارزیابی قرار دادند. آن‌ها دریافتند که عواملی مانند ارتباطات ناکافی در حین قرنطینه، کمبود اطلاعات و همچنین اطلاعات نامنظم، تجهیزات محافظتی ناکافی، ترس از ناشناخته بودن و عدم اطمینان از ابعاد مختلف ویروس، نگرانی در مورد عواقب اقتصادی و اجتماعی ناشی از این بیماری منجر به انزوای شخصی، ترس و در نتیجه آسیب‌پذیری در برابر استرس، اضطراب، افسردگی و بیخوابی شده است. به عنوان مثال از جمله اختلالات روانی-اجتماعی ایجاد شده می‌توان به اختلال استرس پس از سانحه (PTSD[2]) اشاره کرد، به‌طوریکه در صورت مزمن شدن آن، باعث تداوم و تثبیت علائم و واکنش‌های شدید روانی خواهد شد. در این راستا متخصصان سلامت روان و مددکاران اجتماعی معتقد به استفاده از مداخلات متنوع و متناسب با نیازهای افراد درگیر در این آسیب برای پرداختن به مسائل روانی-اجتماعی می‌باشند که می‌تواند منجر به کاهش آسیب‌های مختلف ایجاد شده می‌باشند(۱۰).

۱-۲ پیامد های اقتصادی

اقدامات ایمنی انجام شده مانند ایجاد قرنطینه برای جلوگیری از شیوع ویروس، اگر بیش از حد طولانی و یا سختگیرانه باشند، می‌توانند موجب برهمزدن اقتصاد و در نتیجه ایجاد بیکاری شود و متعاقبا آسیب زیادی به سلامت روان، رفاه، عملکرد اجتماعی و کار افراد وارد کند. عواقب اقتصادی بیماری همه‌گیر کرونا به دلیل ترس از دست دادن شغل میلیون‌ها نفر که مجبور به ماندن در خانه هستند، علاوه بر فشار روانی بسیار وارد شده بر جوامع، منجر به بحران‌های مالی و رکود اقتصادی و حتی افزایش کلی نرخ خودکشی خواهد شد (۱۱, ۱۲). در سال ۲۰۲۰، نیکولا و همکاران [3] (۱۳) به مطالعه بر روی تاثیرات روانشناختی، زیست محیطی و اقتصادی، محصور شده در کشورها به دلیل ویروس کرونا پرداختند. در بسیاری از مطالعات در مورد تاثیرات اقتصادی-اجتماعی اقتصاد جهانی، به همه گیری جهانی ویروس کرونا پرداخته شده است. تقریبا در ۹۰٪ جهان، انزوای اجتماعی به نوعی اعمال می‌شود، مردم در خیابان ها بیرون نمی‌روند، محل کار بسته می‌شود، پروازها ممنوع است و افراد اخراج می‌شوند. بحران ایجاد شده ناشی از ویروس کرونا می‌تواند به عنوان یک تهدید اقتصادی جهانی ظهور پیدا کند. اما واضح است که موجب افت شدید در اقتصاد جهانی شده است. از نظر برخی از اقتصاددانان، پیامدهای اقتصادی همه‌گیری اخیر بیش از بحران جهانی در سال ۲۰۰۸ خواهد بود. در مطالعه منتی و همکاران (۱۴) در سال ۱۳۹۹ اثرات همه‌گیری این ویروس بر بخش‌های مهم اقتصاد جهانی، نظیر بازارهای مالی، بازار نیروی کار، بازار انرژی و مسافرت و صنعت گردشگری مورد بحث و بررسی قرار گرفت. نتایج حاصل از این مطالعه نشان داد که سیاست‌های اعمالی کشورهای مختلف در مواجه با این بحران میتواند بر اقتصاد کشورها تاثیر بسزایی داشته باشد. کشورهایی که از بحران مالی سال ۲۰۰۸ درس گرفته‌اند، به‌خوبی می‌دانند که انفعال و یا اعمال نکردن سیاست‌های درست و به موقع اقتصادی در بلند مدت می‌تواند اثرات جبران ناپذیری را بر چرخه سرمایه گذاری، تولید و توسعه کشور داشته باشد.

۱-۳ پیامدهای اجتماعی

هنگامی که ترس و استرس ایجاد شده در برابر یک

1.Mertens et al
2Posttraumatic stress disorder
3. Nicola et al

[Downloaded from npwjm.ajaums.ac.ir on 2026-11-07]
[DOI: 10.29252/npwjm.9.31.6]

تهدید واقعی به خوبی کنترل نشود، می‌تواند موجب ایجاد ناسازگاری‌ها و تأثیرات مخربی در افراد مانند ترس و اضطراب اجتماعی شود گزارش‌های اولیه از مطالعات صورت گرفته درباره ترس مردم از ویروس کرونا نشان می‌دهد که ترس آنان در موضوعات مختلفی مانند خطر و آلودگی، پیامدهای اقتصادی، بیگانه ستیزی مرتبط با ویروس کرونا، رفتارهای جبری و اطمینان خاطر و علائم آسیب‌زای استرس طبقه‌بندی شود. در مطالعه‌ای که توسط مرتنس همکاران صورت گرفت، جنبه‌های مختلف هراس اجتماعی از شیوع ویروس کرونا بررسی شد، به طوریکه ۱۶ موضوع مختلف از نگرانی شرکت‌کنندگان بر اساس پاسخ‌های آنان از جمله سلامتی عزیزان، استفاده بیش از حد از سیستم‌های بهداشتی و پیامدهای اقتصادی ناشی از این همه‌گیری گزارش شد (۱۰).

٤-۱ تغییر در شیوه زندگی

شیوع ویروس کرونا در بسیاری از کشورها منجر به تغییراتی در شیوه زندگی مردم شده است به طوریکه ممکن است در برخی موارد سلامت مردم به دلیل تغییرات به‌وجودآمده در معرض آسیب‌های مزمن قرار گیرد. در واقع این سیاست‌های اتخاذ شده در برابر ویروس کرونا به طرز چشمگیری سبک زندگی، تعهدات کاری، فرصت‌های اجتماعی را تغییر داده است. در بسیاری از افراد تغییرات به وجود آمده ناشی از این بیماری همه‌گیر منجر به ایجاد استرس مالی و ترس از بیماری یا انتقال ویروس به دیگران شده است (۱۵). در این قسمت به سه بخش عادت‌های‌غذایی، کمیت و کیفیت خواب و رابطه جنسی می‌پردازیم.

الف- عادت‌های غذایی

مطالعات اخیر حاکی از آن است که شرایط اضطراری حاکم بر بسیاری از کشورها به دلیل شیوع ویروس کرونا، علاوه بر تاثیر روانی عمیق بر جمعیت آن کشور بر مصرف غذایی افراد جامعه نیز تاثیر گذاشته است (۱۶-۱۸). در واقع در دوران قرنطینه ناشی از شیوع این ویروس، ممکن است جهت مقابله با حوادث استرس‌زا رژیم غذایی افراد از یک رژیم غذایی سالم به عادات ناسالم تبدیل شوند (۱۹). در مطالعه‌ای که در سال ۲۰۲۰ توسط ساوارس و همکاران [1] (۲۰)، در کشور ایتالیا از بین ۱۰۰۴ شرکت کننده صورت گرفته است، درک مردم از نقش مصرف غذا به عنوان اقدامی پیشگیرانه و چگونگی تنظیم مجدد عادات مصرف غذایی در دوران کرونا بررسی شده است. در این مطالعه مشخص شد که ایتالیایی‌ها به غذاهایی که منجر به تقویت سیستم ایمنی بدن می شود، اهمیت نمی‌دهند و از نظر روانشناختی نسبت به شرایط اضطراری و مصرف مواد غذایی در بین افراد تناقض زیادی وجود داشت. حدود ۴۰٪ از مردم تصور می‌کردند که تقویت سیستم دفاعی ایمنی بدن از طریق تغذیه، برای کاهش خطر عفونت بیماری کرونا مهم نیست. افراد جوان اهمیت کمتری به این قضیه می‌دادند و سبک زندگی آن‌ها سالم نبوده و کمتر نگران این موضوع بودند. طی ماه‌های گذشته این دسته از افراد مکمل‌های غذایی کمتری خریداری کرده بودند و همچنین قصد داشتند در شش ماه آینده خرید خود را کاهش دهند. نتایج حاصل از این مطالعه نشان داد که تقریبا نیمی از جمعیت ایتالیا درک درستی از تقویت سیستم ایمنی بدن از طریق مصرف مواد غذایی مناسب که موجب محدودیت در سرایت ویروس کرونا خواهد شد، ندارند. به همین دلیل در این پژوهش پیشنهاد شده است که ایتالیایی‌ها برای محافظت در برابر بیماری‌های مزمن احتمالی لازم است تا به اقدامات پیشگیرانه غذایی روی آورند (۲۰). علاوه بر این، همانطور که در بسیاری از مطالعات ذکر شده است (۱۹، ۲۱-۲۳) گسترش اطلاعات بسیار و گاهی گیج کننده در مورد نقش تغذیه (به عنوان مثال در خصوص مصرف ویتامین‌ها) در پیشگیری از بیماری ممکن است باعث از بین رفتن جهت گیری‌های عمومی در مورد انتخاب مواد غذایی مناسب شود. به‌علاوه در مطالعه‌ای صورت گرفته در سال ۲۰۲۰ توسط اکسو و همکاران [2] (۲۴) در یک نظرسنجی آنلاین از تعداد ۲۲۴۵۹ شرکت کننده، درک ذهنی از نگرانی اپیدمی ویروس کرونا و تاثیرات ایجاد شده بر وضعیت روانشناسی، زندگی، کار یا مطالعه، مشخص شد که شیوع ویروس کرونا موجب تغییر عادات غذایی مربوط به سلامتی مردم چین شده است. نظر سنجی نشان داد که ۸۴/۵٪ نگرانی از اپیدمی کرونا (متوسط یا بالاتر) در بین مردم وجود داشته و همچنین در حوزه‌های روانشناسی، زندگی و کار به ترتیب برابر با ۲/۶۰٪، ۶۶/۳٪ و ۶۶/۸٪ بود. این پژوهش نشان داد که، پاسخ دهندگانی که تاثیر روانی بالاتری دارند، مصرف رژیم غذایی نمک، غذاهای سرخ شده و غذاهای شیرین را افزایش می‌دهند در عوض پاسخ دهندگانی که نگرانی‌های بالاتری از اپیدمی و تاثیرات بیشتر بر روانشناسی، زندگی، کار داشتند خوردن نمک، غذاهای سرخ شده و غذاهای شیرین را کاهش دادند. بنابراین، نیاز فوری به مراقبت‌های بهداشتی و سیاست‌های مداخله در سبک زندگی برای زیر گروه‌های مختلف وجود دارد.

ب- کمیت و کیفیت خواب

از جمله تغییرات دیگر به وجود آمده در سبک زندگی افراد تغییر

1.Savarese et al

2. Xu et al

[Downloaded from npwjm.ajaums.ac.ir on 2026-11-07]

[DOI: 10.29252/npwjm.9.31.6]

در شیوه خواب افراد جامعه می‌باشد. در مطالعه‌ای که توسط جاو و همکاران[1] (۲۵) صورت گرفته است، تاثیر همه‌گیری کرونا در اولین دو هفته شروع همه گیری در آمریکا مورد بررسی قرار گرفته است. نتیجه حاصل از این مطالعه نشان داد که این بیماری همه‌گیر تاثیرات مخربی بر سلامت خواب افراد داشته است در حالیکه به طور متناقضی با کاهش برنامه‌های سخت کار و یا مدرسه مانند تعهدات صبح زود، منجر به سلامت خواب سایر افراد گردیده است. در پژوهش صورت گرفته توسط ژیائو و همکاران[2] (۲۶)، تاثیر حمایت اجتماعی بر کیفیت خواب کارکنان درمانی که بیماران مبتلا به کرونا را در ماه‌های ژانویه و فوریه در سال ۲۰۲۰ در چین تحت درمان قرار داده بودند، بررسی شد. ۲۲۰ پرسنل پزشکی در این مطالعه شرکت کردند و ۱۸۰ نفر از کارکنان پرسشنامه‌های مطالعه را تکمیل کردند که نشان دهنده میزان مشارکت در مطالعه ۸۱/۸۲٪ در مرکز پزشکی آن‌ها بود. نتایج حاصل از این مطالعه نشان داد که رابطه مثبتی میان سطح حمایت اجتماعی کارکنان پزشکی با خودکارآمدی و کیفیت خواب، و ارتباط منفی با میزان اضطراب و استرس دارد. در مطالعه دیگری ژیائو و همکاران (۲۷)، با بررسی سرمایه اجتماعی و کیفیت خواب در افرادی که در پی شیوع ویروس کووید ۱۹ در ژانویه سال ۲۰۲۰ در چین خود را ۱۴ روز قرنطینه کرده بودند، پرداختند. در ابتدا ۲۰۰ نفر دعوت به مشارکت در پژوهش شدند. از این تعداد ۱۷۰ نفر در این مطالعه قرار گرفتند. سرمایه اجتماعی فردی با استفاده از پرسشنامه مقیاس ۱۶عاملی سرمایه اجتماعی شخصی (PSCI-۱۶) ارزیابی شد. اضطراب با استفاده از پرسشنامه مقیاس اضطراب خود ارزیابی (SAS)، استرس با استفاده از پرسشنامه واکنش حاد استرس استنفورد (SASR) و خواب با استفاده از پرسشنامه شاخص کیفیت خواب پیتسبورگ (PSQI) ارزیابی شد. آن‌ها در نهایت نشان دادند که سطح پایین سرمایه اجتماعی با افزایش سطح اضطراب و استرس و با کاهش کیفیت خواب مرتبط است.

ج- رابطه جنسی

یکی دیگر از تغییرات ایجاد شده در زندگی افراد با توجه به همه‌گیری ویروس کرونا در حین قرنطینه خانگی استفاده از رابطه جنسی برای کنار آمدن با موقعیت‌های منفی ایجاد شده در دوران شیوع کرونا می‌باشد. استفاده از رابطه جنسی برای مقابله با حالات و عاطفی منفی ایجاد شده در طی بیماری همه‌گیر ویروس کرونا ممکن است تحت تاثیر ویژگی‌های مختلف جامعه‌شناختی و روانشناختی باشد. افزایش فعالیت جنسی توافقی طی دوره‌های طولانی قرنطینه خانگی با یک شریک عاشقانه می‌تواند به عنوان ابزاری کارآمد برای کنار آمدن با حالات عاطفی منفی و اختلالات ایجاد شده در تنظیم احساسات باشد (۲۹،۲۸). در مطالعه‌ای که توسط گیلسپای و همکاران[3] (۳۰)، صورت گرفت تاثیرات فاصله اجتماعی، تنهایی، مشکلات در تنظیم احساسات در دوران شیوع ویروس کرونا در بین ۷۸۹ شرکت کننده بررسی شد. به طور کلی در این مطالعه مشخص شد هیچ تاثیر قابل توجه‌ی در استفاده از رابطه جنسی در هنگام قرنطینه در دوران کرونا در مقایسه با قبل از قرنطینه و ایجاد فاصله گذاری اجتماعی برای مقابله با احساسات و عواطف منفی به‌وجود آمده در این دروان مشاهده نشد. یافته‌ها نشان دادند که ۳۰٪ از شرکت کنندگان افزایش استفاده از رابطه جنسی در حین قرنطینه، ۲۹٪ کاهش استفاده از رابطه جنسی و ۴۱٪ عدم تغییر در روابط جنسی را نسبت به قبل از قرنطینه را گزارش کردند. شرکت کنندگانی که در تنظیم احساسات مشکل داشتند، بیشتر از سایر افراد شرکت کننده از رابطه جنسی برای کنار آمدن با عواطف منفی ناشی از ویروس کرونا استفاده می‌کردند. به‌همین دلیل مهم است که پشتیبان و مشاوره برای افرادی که در تنظیم عواطف خود در طی بیماری همه‌گیر مشکل دارند، در دسترس باشد.

۲- گروه‌های حساس در برابر همه گیری ویروس کرونا

همه‌گیری این ویروس سبب افزایش آسیب‌های خطرناک، به گروه‌های حساس شد. به همین دلیل پروتکل‌های بهداشتی خاصی برای این قشر از افراد توسط سازمان بهداشت جهانی توصیه گردید. در همین راستا گروه‌های حساس در برابر ویروس کرونا را که شامل کارکنان سازمان‌های مراقبت‌های بهداشتی، بیماران مبتلا به سرطان پستان، زنان باردار، کودکان، افراد مبتلا به اختلالات روانپزشکی و بیماران پیوندی می‌شوند را بررسی شد. مطالعات مورد بررسی در حوزه گروه‌های حساس در برابر همه گیری ویروس کرونا در جدول شماره ۲ خلاصه شده است.

۲-۱ کارکنان سازمان‌های مراقبت‌های بهداشتی

بیماری همه‌گیر کرونا خطرات شغلی قابل توجهی را برای پزشکان و سایر کارکنان سازمان‌های مراقبت‌های بهداشتی درگیر کرونا، ایجاد کرده است. از آنجا که کارکنان و پرستاران مراقبت‌های بهداشتی درگیر مبارزه با کرونا در معرض میزان بالایی از عفونت ناشی از ویروس کرونا قرار دارند، به عنوان یکی از اصلی‌ترین گروه‌های آسیب‌پذیر به‌شمار می‌روند.

1.Gao et al
2. Xiao et al
3.Gillespie et al

[Downloaded from npwjm.ajaums.ac.ir on 2026-11-07]
[DOI: 10.29252/npwjm.9.31.6]

به همین دلیل این گروه از افراد با پیامدهای روانشناختی بسیاری همچون افسردگی، فشارهای روانی و اضطراب شدیدی رو به رو هستند. در بررسی‌های صورت گرفته تاکنون عوامل مرتبط با پیامدهای بهداشت روان در متخصصان مراقبت‌های بهداشتی درگروه‌های زیر طبقه‌بندی شده است: ۱- منابع محدود بیمارستان‌ها، ۲- تهدید در معرض ویروس به عنوان یک خطر شغلی اضافه شده، ۳- مدت زمانی طولانی شیفت‌ها، ۴- اختلال در الگوی خواب، ۵- برهم خوردن تعادل زندگی و کار، ۶- معضلات افزایش یافته در مورد وظایف بیمار در مقابل ترس از قرار گرفتن در معرض اعضای خانواده، ۷- بی توجهی به نیازهای شخصی و خانوادگی با افزایش کار و ۸- عدم ارتباط کافی و اطلاعات به روز (۳۱-۴۰).

در بررسی‌های انجام شده در مورد اضطراب ایجاد شده ناشی از کرونا در میان پرستاران، ایجاد حمایت اجتماعی ادراک شده و آموزش پرستاران در زمینه افزایش حس انسجام، می‌تواند موجب کاهش آسیب‌های روانی ناشی از شیوع ویروس کرونا در میان پرستاران شود. در مطالعه‌ای که اخیرا توسط عینی و همکاران صورت گرفته است کلیه پرستاران شاغل در بیمارستان‌ها و درمانگاه‌های شهر رشت که در سال ۱۳۹۹ مشغول به خدمت بودند، مورد هدف قرار گرفته و ۲۰۰ نفر از آنان به صورت مجازی در پژوهش صورت گرفته مشارکت کردند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که در اضطراب ایجاد شده ناشی از ویروس کرونا در میان پرستاران با حمایت اجتماعی ادراک شده (β = -۰/۵۸۱ و $p<$۰/۰۱) و حس‌انسجام (β = -۰/۶۷۲ و $p<$۰/۰۰۱) رابطه‌ی منفی و معناداری مشاهده شد. با این تفاسیر حمایت‌های اجتماعی ادراک شده و حس انسجام در میان پرستاران نقش مهمی در کاهش میزان اضطراب کرونا را ایفا می‌کنند (۴۱).

۲-۲ بیماران مبتلا به سرطان پستان

شیوع بیماری کووید ۱۹ می‌تواند به عنوان چالشی برای بیماران علی‌الخصوص بیماران مبتلا به سرطان پستان باشد به طوریکه علی رغم تلاش‌های فراوان تیم درمان جهت درمان بیماران مبتلا به سرطان پستان، استرس ایجاد شده در مراکز درمانی و در میان بیماران (در حین همه گیری ویروس کرونا) این گروه حساس را با چالش‌های فراوانی روبه‌رو کرده است (۴۲،۴۳). بعضی از شیوه‌های درمانی مانند شیمی‌درمانی و پرتودرمانی موجب ایجاد متاستازهای ریوی شده که در صورت ابتلا به ویروس کرونا متعاقبا مشکلات ریوی شدیدتری ایجاد خواهد شد. همچنین عواملی همچون مرگ بستگان موجب ایجاد فشارهای روانی زیادی در بیماران مبتلا به سرطان پستان می شود (۴۴-۴۶). هر یک از عوامل ذکر شده می‌تواند تهدیدی برای سلامت جسمانی و روانی بیماران مبتلا به سرطان پستان مانند استرس و افسردگی باشد. بنابراین اجرای دستورالعملهای پیشگیرانه مانند رعایت فاصله اجتماعی، محدودیت در روابط با دیگران و شستشوی مداوم دستها به مدت ۲۰ ثانیه می‌تواند خطر ابتلا به ویروس کرونا را در بیماران مبتلا به سرطان پستان تا حد چشمگیری کاهش دهد (۴۷). در سال ۱۳۹۹ حق‌بین و همکاران (۴۸) با هدف بررسی میزان اضطراب ناشی از کرونا در بیماران مبتلا به سرطان پستان در زمان پاندمی کرونا پرداختند. در این مطالعه ۱۰۲ نفر از بیماران مبتلا به سرطان پستان شهرستان جهرم مورد بررسی قرار گرفتند. میانگین نمره اضطراب ناشی از کرونا در این بیماران در سطح پایین‌تر از متوسط قرار داشت. در بین مولفه‌های اضطراب، میانگین نمره علائم روانی (۳۶،۸۱) بالاتر از علائم جسمانی (۱۲،۷۶) گزارش شد. نتایج حاصل این مطالعه نشان داد که میزان اضطراب ایجاد شده ناشی از همه‌گیری ویروس کرونا در زنان مبتلا به سرطان پستان در شهرستان جهرم کمتر از حد متوسط است. هم چنین در این مطالعه انجام برخی رفتارها هم چون رعایت اصول محافظت فردی و جمعی و افزایش آگاهی بیماران از جمله رفتارهای موثر در معالجه بیماران مبتلا به سرطان پستان معرفی شد.

۲-۳ زنان باردار

زنان باردار و جنین آن‌ها از دیگر جمعیت‌های آسیب‌پذیر در معرض خطر ابتلا به بیماری‌های عفونی علی‌الخصوص در هنگام شیوع ویروس کرونا می‌باشند. در واقع از آنجا که سیستم ایمنی، قلبی و ریوی مادران باردار دچار تغییرات فیزیولوژیکی می‌شود، مادران باردار نسبت به سایر زنان حساستر می‌باشند به همین جهت در معرض مواجهه با ویروس‌ها به ویژه ویروس‌های تنفسی هم چون کرونا قرار دارند (۴۹). همه‌گیری ویروس کرونا موجب ایجاد استرس و اضطراب برای زنان باردار در مناطق مختلف جهان شده است به طوریکه نگرانی و استرس ایجاد شده در طول بارداری منجر به عوارض جانبی مختلفی شامل افسردگی، افزایش تهوع و استفراغ در دوران بارداری، زایمان زودرس، وزن کم نوزاد در هنگام تولد خواهد شد (۵۰). در مطالعه‌ای که در بین ۲۰۸ نفر شرکت کننده توسط دارانکوس و همکاران[1] (۵۱) صورت گرفت اثرات همه‌گیری کرونا بر افسردگی و اضطراب در زنان باردار مطالعه شد. در بین افراد شرکت کننده در این بررسی تنها ۹۲ نفر (حدود ۳۵ درصد) نمره بالاتر از ۱۳ را در مقیاس افسردگی پس از زایمان ادینبورگ کسب کردند. نتایج حاصل از این مطالعه اشاره به نیاز

1.Durankuş et al

[Downloaded from npwjm.ajaums.ac.ir on 2026-11-07]
[DOI: 10.29252/npwjm.9.31.6]

فوری به ارائه حمایت روانی– اجتماعی از این جمعیت در طول بحران دارد تا بتوان از آسیب‌های روانی ایجاد شده که منجر به عوارض خطرناک اشاره شده در بالا می‌شود، جلوگیری کرد. بنابراین باید بر لزوم پیشگیری از ویروس کرونا در زنان باردار تاکید شده و موانع بالقوه برای این اقدامات مرتفع گردد (۵۲). یافته‌های حاصل از این مطالعه همسو با گزارش سازمان بهداشت جهانی است، به طوریکه حدود ۱۰٪ از زنان باردار دچار یک اختلال روانی و در درجه اول افسردگی هستند. در کشورهای در حال توسعه شیوع این بیماری (افسردگی) بیشتر است و در بارداری به ۱۵/۶ درصد و پس از زایمان به ۱۹/۸ درصد می‌رسد (۵۱).

۲-٤ کودکان

همانطور که قبلا ذکر شد شیوع بیماری‌های همه‌گیر مانند ویروس کرونا علاوه بر خطرات جسمی، اثرات نامطلوب روان‌شناختی جدی را در افراد جامعه به‌دنبال خواهد داشت. کودکان یکی از این گروه‌های آسیب پذیر در برابر کرونا هستند. در واقع انزوای اجتماعی ایجاد شده باعث اختلال عظیم در امور روزمره جامعه جهانی به ویژه کودکان شده است. به دلیل شیوع کرونا اکثر مدارس کلاس‌ها را لغو کردند. آموزش آنلاین جهت تشویق و پایبندی به دستورالعمل‌های فاصله اجتماعی استفاده گردید. آموزش و یادگیری ۶۷٫۶٪ دانش آموزان به دلیل ویروس کرونا در ۱۴۳ کشور در سطح جهان تحت تاثیر قرار می‌گیرند. دور شدن از کلاس‌های حضوری، زندگی دانش آموزان و خانواده‌های آن‌ها را به طور قابل توجهی مختل کرده است و خطر بالقوه‌ای، سلامت روان کودکان را تهدید می‌کند. تغییر ناگهانی در محیط یادگیری و تعاملات و فعالیت‌های اجتماعی محدود، وضعیت غیرمعمولی را برای مغز در حال رشد کودکان ایجاد می کند. با ورود کرونا چندین اختلال بهداشت روان در دوران کودکی آغاز می‌شود. . به همین دلیل با توجه به تعطیلی مدارس ضروری به نظر می‌رسد که متولیان موسسات آموزشی و مقامات بهداشتی، زمینه‌های محافظت از سلامت روان کودکان را برای رفع عوامل استرس، با ایجاد مشاوره‌های حرفه‌ای تسهیل بخشند (۵۳).

۲-۵ افراد مبتلا به اختلالات روانپزشکی

یکی دیگر از گروه‌های حساس و آسیبپذیر جامعه در حین همه‌گیری ویروس کرونا افراد مبتلا به اختلالات روانپزشکی می‌باشند، به طوریکه به نظر میرسد همه‌گیری ویروس کرونا موجب بروز چالش‌هایی در درمان بیماران روانپزشکی شده است. در واقع نیاز این بیماران به خدمات بستری و عدم امکان ارائه خدمات حفاظتی در برابر این همه‌گیری موجب ایجاد نگرانی و استرس جدی برای این بیماران و مراقبین آنان شده است. در مطالعه‌ای صورت گرفته توسط جلالی ندوشن و همکاران (۵۴) بر روی ۴۸ بیمار مبتلا به اختلال روانپزشکی، بستری شده در بازه زمانی اوایل اسفند تا اواسط اردیبهشت ماه سال ۱۳۹۹ در بیمارستان روانپزشکی ایران عواملی همچون نیاز به پیگیری‌های منظم، حساسیت و امکان عود بیماری در شرایط استرس‌زا، انزوای شدید اجتماعی و کاهش خود مراقبتی در زمان بستری در مراکز درمانی به‌عنوان عوامل بروز نگرانی‌های شدید در بیماران مبتلا به اختلالات روانی و مراقبین آنان در دوران شیوع این همه‌گیری بر شمرده شد. در این مطالعه عوامل عمده نگرانی در بین این بیماران و خانواده‌های آنان، در حین بستری و پس از آن مورد بررسی قرار گرفت. بر اساس نتایج بدست آمده از این مطالعه، عدم امکان ملاقات با خانواده و نگرانی‌های ایجاد شده از ابتلا به ویروس کرونا از اصلی‌ترین نگرانی‌های این بیماران در هنگام بستری می‌باشد، به طوریکه تاثیرات منفی قرنطینه در عود بیماری روانپزشکی بیشترین عامل نگرانی آنان پس از ترخیص بوده است. نگرانی از ابتلای بیمار به کرونا و همچنین عدم امکان حضور و عدم دسترسی به پزشک معالج بیشترین نگرانی ایجاد شده در مورد مراقبین بیماران روانپزشکی در حین و بعد از بستری برشمرده شده است (۵۴).

۲-٦ بیماران پیوندی

بیماران پیوندی از دیگر گروه‌های حساس نسبت به شیوع ویروس کرونا به شمار می‌روند. در واقع بیماران پیوندی که در مراقبت‌های پس از جراحی به‌سر می‌برند، به‌دلیل شیوع بیماری کرونا مجبور به انزوای اجتماعی و قرنطینه هستند، به‌طوریکه این انزوای اجتماعی موجب تاثیرات روانشناختی و تهدید سلامت روانی این بیماران می‌شود. در مطالعات بسیاری تاثیرات روانشناختی قرنطینه بر احساس خشم و اضطراب بیماران پیوندی مطالعه قرار گرفته است (۵۵–۵۸). مطالعه لوپی و همکاران [1] (۵۹) در سال ۲۰۲۰ بر روی انزوای بیماران پیوندی و فاصله گیری اجتماعی به دلیل بیماری کرونا بود. آن‌ها مصاحبه‌های تلفنی و مشاوره‌ای را انجام دادند. پرسشنامه تلفنی ارسال شده به ۷۱ بیمار شامل ۱۵ سوال بود که ساختار و مقاومت روانی را بررسی می‌کرد. هشت بیمار منحصرا از نظر جنبه روانشناختی تحت نظر قرار دادند. در واقع، از تجزیه و تحلیل کلی داده‌های حاصل از مطالعه موقعیت بیماران بر اساس مرحله عملکرد کلیه، نوارهای مربوط به توسعه جنبه‌های آسیب‌شناسی روانی مشخص شد. آن ها به این نتیجه رسیدند

1.Lupi et al

[Downloaded from npwjm.ajaums.ac.ir on 2026-11-07]
[DOI: 10.29252/npwjm.9.31.6]

که یک بیمار پیوندی از نظر ارگانیک یک وضعیت جدی یا متوسط - جدی را دارد. بنابراین بیماران پیوندی باید با کمک تلفنی همه تیم پزشکی، جراحی و روانشناسی، با ایجاد فاصله گذاری اجتماعی به روند درمان آن‌ها کمک کنند.

۳- رفتارهای پیشگری‌کننده در ابتلا به ویروس کرونا

با توجه به ساختارهای فعلی جوامع و نظام‌های سلامت و با توجه به اینکه در حال حاضر هنوز اقدام موثر تایید شده‌ای برای جلوگیری از ابتلا به این بیماری وجود ندارد، راه کارهایی از قبیل رفتارهای خود مراقبتی و واکسیناسیون عمومی ارائه شده است.

۳-۱ رفتارهای خود مراقبتی

با توجه به اینکه در حال حاضر هنوز اقدام موثر تایید شده‌ای برای جلوگیری از ابتلا به این بیماری وجود ندارد، خود مراقبتی به همراه آموزش و ارتقا سطح آگاهی افراد جامعه از اقدامات حفاظتی و پیشگیرانه در برابر این بیماری می‌باشد. با بررسی جنبه‌های مختلف خطر از جمله ترس و نگرانی، افرادی که در معرض خطر بیشتری از ویروس کرونا قرار دارند، با دقت بیشتری درگیر اقدامات پیشگیرانه مانند شستن دست و فاصله اجتماعی هستند (۶۰). زمانی افراد یک جامعه در مقابل اقدامات پیشگیرانه اقدامات درست و مناسبی نشان می‌دهند که خود را در معرض یک خطر واقعی ببینند. همچنین در صورتی که فرد بداند با ایجاد تغییر در رفتار، منافع فراوانی بدست خواهد آمد، احتمال بروز رفتارهای پیشگیرانه از طرف افراد جامعه نیز بیشتر خواهد شد. تاکنون در مطالعه‌ای که توسط وارادهاراجو و آرچانا انجام شده است، اهمیت اقدامات پیشگیرانه در جهت جلوگیری از ابتلا به ویروس کرونا مورد بررسی قرار گرفته است (۶۱). در مطالعه‌ای که اخیرا توسط دلشاد نوقابی و همکاران (۶۲) انجام پذیرفته است، رفتارهای پیشگیری کننده از بیماری کرونا در مردم ایران براساس الگوهای اعتقادی و بهداشتی پیشبینی شده است. در این مطالعه استفاده از وسایل شخصی در منزل و محیط کار (۸۳/۷ درصد) ، عدم خروج از منزل بهجز در موارد ضروری (۶۷/۶ درصد) و توجه به نکات پیشگیرانه ذکر شده توسط رسانه‌ها همچون صدا و سیما (۸۰/۲ درصد) به عنوان رفتارهای پیشگیری کننده از ابتلا به ویروس کرونا دارای بیشترین درصد فراوانی در بین ۱۰۲۰ نفر بالای ۱۵ سال شرکت‌کننده در این بررسی معرفی شدند. با این حال با توجه به اهمیت رعایت دستورالعمل‌های پیشگیرانه از ویروس کرونا، پژوهش‌های صورت گرفته نشان داده است اجرای ملاحظات و دستورالعمل‌های معرفی‌شده در پیشگری از ابتلا به ویروس کوید ۱۹ در حد انتظار نمی‌باشد. در مطالعه‌ای صورت گرفته توسط کیوان آرا و همکاران (۶۳)، موانع موجود برای اجرای دستورالعمل‌های پیشگری از شیوع ویروس کرونا از دیدگاه متخصصان مورد بررسی قرار گرفت. در این مطالعه از بین ۱۰۵۶ نفر شرکت کننده، موانع خود مراقبی در ۶ گروه شامل موانع اجتماعی، روانشناختی، مذهبی، سیاستی و مرتبط با حاکمیت، موانع مرتبط با نظام سلامت و موانع اطلاعاتی تقسیم بندی شدند. براساس نتایج بهدست آمده از این پژوهش موانع سیاستی و مدیریتی (میانگین نمره ۷۸/۸۷) و عوامل روانشناختی (میانگین نمره ۷۰/۰۱)، مهمترین موانع از دیدگاه مردم در اجرای دستورالعمل‌های پیشگیرانه در ابتلا به ویروس کرونا ذکر شده است (۶۳). همچنین در این پژوهش مشخص شد افراد دارای تحصیلات بیشتر نمره خود مراقبتی بیشتری (p=۰/۰۰۷) نسبت به سایر افراد شرکت کننده در پژوهش کسب کردند به‌طوریکه نتایج بدست آمده مشابه با پژوهش‌های صورت گرفته توسط بیانی و همکاران بود (۶۴). علاوه براین مشخص شد که اجرای دستورالعمل‌های خود مراقبتی برحسب وضعیت تاهل و شغل افراد تفاوت چندانی وجود نداشت. با توجه به مطالعه صورت گرفته توسط یانگ و همکاران (۱۵) سه عامل اصلی منبع عفونت، جمعیت حساس و راه‌های انتقال در ارتباط با انتقال یک بیماری عفونی دخیل است. از آنجا که در حال حاضر مهمترین راه انتقال بیماری افراد ناقل هستند لذا شیوع بیماری با سرعت و شدت بالا رخ می‌دهد. به همین دلیل انجام رفتارهای پیشگیری‌کننده از ابتلا به ویروس کرونا می‌تواند نقش مهمی کاهش ابتلا به این بیماری ایفا کند. با توجه به تجربیات کشورهایی مانند چین و مطالعات صورت گرفته بر روی ویروس کرونا بهترین راه مبارزه برای این بیماری پیشگیری از ابتلا به بیماری و کنترل آن گزارش شده است و برای دست یافتن به این مهم راهکار اصلی آموزش جامعه و اطلاع رسانی دقیق می‌باشد. همچنین از آنجا که یکی از منابع انتقال ویروس پسماندهای پزشکی و وسایل حفاظتی یکبارمصرف می‌باشد، لذا مدیریت و یافتن راهکارهایی برای اجرای اقدامات مناسب و به موقع در جهت دفع آنها موجب کاهش سرایت ویروس خواهد شد.

۳-۲ واکسیناسیون عمومی

یکی دیگر از اقدامات پیشگیری از ابتلا به بیماری کرونا واکسیناسیون عمومی مردم جامعه می‌باشد. در واقع واکسن به‌عنوان یک سازه بیولوژیکی می‌تواند بدن را در برابر بیماری‌های خاص عفونی مصون دارد. بیماری‌های همه‌گیر از جمله کرونا تهدیدی جدی برای سلامتی افراد جامعه ایجاد

[Downloaded from npwjm.ajaums.ac.ir on 2026-11-07]
[DOI: 10.29252/npwjm.9.31.6]

کـرده اسـت و محققـان در حـال تولیـد و آزمایـش واکسـن‌های ضـد ویـروس کرونـا هسـتند (۶۵). موفقیـت برنامـه واکسیناسـیون، زمانـی کـه واکسـن در دسـترس عمـوم قـرار می‌گیـرد، بـه پذیـرش عمومـی واکسـن توسـط افـراد جامعـه بسـتگی دارد بـه طوریکـه عامـل تعیین‌کننـده اصلـی در تصمیـم گیری‌هـای واکسیناسـیون افـراد، خطـر ابتـلا بـه ایـن بیمـاری در ارتبـاط بـا واکسـن ذکـر شـده اسـت (۶۶،۶۷). در مطالعـه‌ای صورت‌گرفتـه توسـط کارسـون و همـکاران[1] (۶۸) از بیـن سـه گـروه مختلـف شـامل ۲۳۵۵ شـرکت کننـده، مشـخص شـد کـه در صـورت موجـود بـودن واکسـن و توصیـه مقامـات بهداشـتی بـه واکسیناسـیون، تقریبـا حـدود ۷۵ درصـد از شـرکت‌کنندگان در بررسـی اعـلام کردنـد کـه واکسـن ضـد ویـروس کرونـا اسـتفاده خواهنـد کـرد. همچنیـن در ایـن مطالعـه هـدف اصلـی در اسـتفاده از واکسـن ضدکرونـا اعتمـاد بـه ایمـن بـودن واکسـن گـزارش شـده اسـت. هـدف از انجـام واکسیناسـیون در افـرادی کـه بیمـاری را شـدیدتر می‌داننـد، تـا حـدی بیشـتر از کسـانی اسـت کـه ایـن بیمـاری را خفیـف تلقـی می‌کننـد. از آنجـا کـه مقامـات بهداشـتی در کشـورهای مختلـف (علی‌الخصـوص ایـران) قصـد دارنـد واکسیناسـیون گسـترده را در آینـده نزدیـک انجـام دهند، اطلاع‌رسـانی بـه مـردم در مـورد ایمنـی یـک واکسـن از اهمیـت ویژهـای برخـوردار می‌باشـد. همچنیـن بـا توجـه بـه اینکـه ویـروس کرونـا می‌توانـد پیامدهـای مخربـی بـرای سـلامتی افـراد آلـوده داشـته باشـد، ممکـن اسـت بـر جـذب واکسـن نیـز تاثیـر مثبتـی داشـته باشـد، هرچنـد کـه ممکـن اسـت میـزان ایـن تاثیـر کـم باشـد (۶۸).

بحث و نتیجه گیری

در ایـن مطالعـه مـروری تاثیـر ویـروس کرونـا بـر برخـی جنبه‌هـای زندگـی افـراد بـه طـور خلاصـه مـورد بحـث قـرار گرفـت. متاسـفانه در حـال حاضـر اپیدمـی و مهـار ویـروس کرونـا در حـال تبدیـل شـدن بـه یـک بحـران سـلامت در دنیـا به‌شـمار مـی‌رود بـه طوریکـه هنـوز جنبه‌هـای مختلـف ناشـناخت‌های دربـاره ایـن ویـروس بـرای مـردم وجـود دارد. در ماه‌هـای اخیـر جهـان در حال گـذر از یکـی از سـخت‌ترین بحران‌هـای ایجـاد شـده در حـوزه سـلامت بـوده و بـدون شـک یکـی از مهم‌تریـن تبعـات همه‌گیـری بیماری ویـروس کرونـا عـوارض روانشـناختی به‌جـا مانـده از آن اسـت. در واقـع فاکتورهایـی نگرانـی در ارتبـاط بـا خطـر ابتـلای بیمـاری، وضعیـت آینـده شـغلی و منابـع درآمدزایـی افـراد و خانواده‌هـا و همچنیـن دوران طولانـی قرنطینگـی خانگـی می‌تواننـد در بـروز علائـم روانشـناختی در عمـوم مـردم تاثیـر گـذار باشـند. بـا شـیوع و گسـترش بیمـاری کرونـا برخـی از اقشـار جامعـه در معـرض آسـیب بیشـتری قـرار دارنـد کـه در ایـن میـان همانطـور کـه قبـلا ذکـر شـد می‌تـوان بـه مـادران بـاردار، کادر درمـان و افـراد دارای بیماری‌هـای زمینـه‌ای و خـاص اشـاره کـرد. اضطـراب و اسـترس از رایج‌تریـن مشـکلات ایجـاد شـده بـرای سـلامت روان در مقـالات بررسـی شـده در ایـن مطالعـه مـروری گـزارش شـده اسـت. سـطح اضطـراب ایجـاد شـده در دوران همه‌گیـری ویـروس کرونـا بـه طـور معنـی‌داری تاثیـر منفـی بـر خودکارآمـدی و کیفیـت سـطح زندگـی افـراد هـم چـون وعـده ای غذایـی و خـواب داشـت. بـه همیـن دلیـل بـا توجـه بـه پیامدهـای روحـی و روانـی ناشـی از شـیوع ویـروس کرونا کـه در نهایـت می‌تواند موجـب ضعـف و ناتوانـی افـراد، گرایـش بـه خودکشـی، افسـردگی و نگرانـی شـود، طراحـی و برنامه‌ریـزی راهکارهـای مداخلـه‌ای و حمایتـی در جهـت کاهـش اثـرات منفـی پیشـنهاد می‌شـود. در واقـع شناسـایی عواملـی کـه موجـب بـه خطـر افتـادن سـلامت روانشـناختی در افـراد مختلـف جامعـه می‌شـود ضـروری اسـت تـا بـا اسـتفاده از شـیوه‌های مناسـب درمانـی بتـوان سـلامت روان افـراد را بهبـود بخشـید.

1. Karlsson et al

[Downloaded from npwjm.ajaums.ac.ir on 2026-11-07]

[DOI: 10.29252/npwjm.9.31.6]

منابع

1. Chan, J.F.-W., et al., A familial cluster of pneumonia associated with the 2019 novel coronavirus indicating person-to-person transmission: a study of a family cluster. The Lancet, 2020. 395(10223): p. 514-523.
2. Wu, F., et al., A new coronavirus associated with human respiratory disease in China. Nature, 2020. 579(7798): p. 265-269.
3. Tavakoli, A., K. Vahdat, and M. Keshavarz, Novel coronavirus disease 2019 (COVID-19): an emerging infectious disease in the 21st century. ISMJ, 2020. 22(6): p. 432-450.
4. Mehr News Agancy. Available from: mehrnews.com/xTjxV.
5. Javadi, S.M.H., R. Marsa, and F. Rahmani, The Risk Factor and Prevalence of Posttraumatic Stress Disorder (PTSD) During the COVID-19 Outbreak in Iran. Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology, 2020. 26: p. 11-11.
6. WHO, Mental health and psychosocial considerations during the COVID-19 outbreak. World Health Organization, 2020.
7. Akbari A, Ysefpoor N, Ahangari E, Samari A. An Investigation of the Effectiveness of Psychotherapy based on the Life Quality Improvement on the Reduction of Depression of those Suffering from Complicated Grief. J Research in Clinical Psychology and Counseling 2017;7(1):37-21 (persian).
8. Rezaei S, Sameni Toosarvandani A, Zebardast A. Effect of COVID-19-induced Home Quarantine on Parental Stress and its Relationship with Anxiety and Depression Among Children in Guilan Province. IJPCP. 2020; 26 (3) :280-293.
9. Wang, Y., et al., Study on the public psychological states and its related factors during the outbreak of coronavirus disease 2019 (COVID-19) in some regions of China. Psychology, health & medicine, 2021. 26(1): p. 13-22.
10. Mertens, G., et al., Fear of the coronavirus (COVID-19): Predictors in an online study conducted in March 2020. Journal of Anxiety Disorders, 2020: p. 102258.
11. Akgün, K.M., et al., Communication strategies to mitigate fear and suffering among COVID-19 patients isolated in the ICU and their families. Heart & Lung: The Journal of Cardiopulmonary and Acute Care, 2020. 49(4): p. 344-345.
12. Dunn, C.G., et al., Feeding low-income children during the Covid-19 pandemic. New England Journal of Medicine, 2020. 382(18 :(p. e40.
13. Nicola, M., et al., The socio-economic implications of the coronavirus pandemic (COVID-19): A review. International journal of surgery, 2020. 78: p. 185-193.
14. Menati H. the study of coronavirus pandemic on the global economy. J social impact assessment 2020:181-163 (persian).15. Yang, Y., W. Shang, and X. Rao, Facing the COVID-19 outbreak: What should we know and what could we do? Journal of medical virology, 2020. 92(6): p. 536-537.
16. Pellegrini, M., et al., Changes in weight and nutritional habits in adults with obesity during the "lockdown" period caused by the COVID-19 virus emergency. Nutrients, 2020. 12(7): p. 2016.
17. Torres, S.J. and C.A. Nowson, Relationship between stress, eating behavior, and obesity. Nutrition, 2007. 23(11-12): p. 887-894.
18. Mattioli, A.V., et al., Quarantine during COVID-19 outbreak: Changes in diet and physical activity increase the risk of cardiovascular disease. Nutrition, Metabolism and Cardiovascular Diseases, 2020. 30(9): p. 1409-1417.
19. Moscadelli, A., et al., Fake news and covid-19 in Italy: Results of a quantitative observational study. International journal of environmental research and public health, 2020. 17(16): p. 5850.
20. Savarese, M., et al., COVID-19 disease and nutritional choices: How will the pandemic reconfigure our food psychology and habits? A

[Downloaded from npwjm.ajaums.ac.ir on 2026-11-07]

[DOI: 10.29252/npwjm.9.31.6]

sive good lives model of treatment for sexual offenders. Aggression and violent behavior, 2006. 11(1): p. 77-94.
29. Ward, T., S.M. Hudson, and T. Keenan, A self-regulation model of the sexual offense process. Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment, 1998. 10(2): p. 141-157.
30. Gillespie, S.M., et al., Coping Using Sex During the Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Outbreak in the United Kingdom. The journal of sexual medicine, 2020. 18(1): p. 50-62.
31. Adams, J.G. and R.M. Walls, Supporting the health care workforce during the COVID-19 global epidemic. Jama, 2020. 323(15): p. 1439-1440.
32. Boyraz, G. and D.N. Legros, Coronavirus disease (COVID-19) and traumatic stress: probable risk factors and correlates of posttraumatic stress disorder. Journal of Loss and Trauma, 2020. 25(6-7): p. 503-522.
33. de Paiva, L.C., et al., Burnout syndrome in health-care professionals in a university hospital. Clinics, 2017. 72(5): p. 305-309.
34. Edition, F., Diagnostic and statistical manual of mental disorders. Am Psychiatric Assoc, 2013. 21.
35. Lai, J., et al., Factors associated with mental health outcomes among health care workers exposed to coronavirus disease 2019. JAMA network open, 2020. 3(3): p. e203976-e203976.
36. Lee, S.A., M.C. Jobe, and A.A. Mathis, Mental health characteristics associated with dysfunctional coronavirus anxiety. Psychological Medicine, 2020: p. 1-2.
37. Restauri, N. and A.D. Sheridan, Burnout and posttraumatic stress disorder in the coronavirus disease 2019 (COVID-19) pandemic: intersection, impact, and interventions. Journal of the American College of Radiology, 2020. 17(7): p. 921-926.
38. Shanafelt, T.D., et al., Burnout and satisfaction with work-life balance among US physcase study of the Italian population. Nutrition, Metabolism and Cardiovascular Diseases, 2020.
21. Allington, D., et al., Health-protective behaviour, social media usage and conspiracy belief during the COVID-19 public health emergency. Psychological medicine, 2020: p. 1-7.
22. Rovetta, A. and A.S. Bhagavathula, Covid-19-related web search behaviors and infodemic attitudes in italy: Infodemiological study. JMIR public health and surveillance, 2020. 6(2): p. e19374.
23. Butler, M.J. and R.M. Barrientos, The impact of nutrition on COVID-19 susceptibility and long-term consequences. Brain, Behavior, and Immunity, 2020.
24. Xu, Y., et al., The association between subjective impact and the willingness to adopt healthy dietary habits after experiencing the outbreak of the 2019 novel coronavirus disease (COVID-19): a cross-sectional study in China. Aging (Albany NY), 2020. 12(21): p. 20968.
25. Gao, C. and M.K. Scullin, Sleep health early in the coronavirus disease 2019 (COVID-19) outbreak in the United States: integrating longitudinal, cross-sectional, and retrospective recall data. Sleep medicine, 2020. 73: p. 1-10.
26. Xiao, H., et al., The effects of social support on sleep quality of medical staff treating patients with coronavirus disease 2019) COVID-19) in January and February 2020 in China. Medical science monitor: international medical journal of experimental and clinical research, 2020. 26: p. e923549-1.
27. Xiao, H., et al., Social capital and sleep quality in individuals who self-isolated for 14 days during the coronavirus disease 2019 (COVID-19) outbreak in January 2020 in China. Medical science monitor: international medical journal of experimental and clinical research, 2020. 26: p. e923921-1.
28. Ward, T. and T.A. Gannon, Rehabilitation, etiology, and self-regulation: The comprehen-

[Downloaded from npwjm.ajaums.ac.ir on 2026-11-07]

[DOI: 10.29252/npwjm.9.31.6]

University of Medical Sciences, 2020. 30(191): p. 176-178.
48. Haghbin, M., et al., Anxiety caused by new coronavirus (Covid-19) in breast cancer patients during the coronavirus pandemic. Iranian Journal of Obstetrics, Gynecology and Infertility, 2020. 23(8.(
49. Abedi F, Minaei S, Mafi MH. Coronavirus Disease 2019 and Pregnancy: A Review Study. J Mashhad Univ Med Sci 2020; 50-43 (persian).
50. Chen, D., et al., Expert consensus for managing pregnant women and neonates born to mothers with suspected or confirmed novel coronavirus (COVID-19) infection. International Journal of Gynecology & Obstetrics, 2020. 149(2): p. 130-136.
51. Durankuş, F. and E. Aksu, Effects of the COVID-19 pandemic on anxiety and depressive symptoms in pregnant women: a preliminary study. The Journal of Maternal-Fetal & Neonatal Medicine, 2020: p. 1-7.
52. Moradi F, Ghadiri A, Enjezab B. Telemedicine services for women with gestational diabetes mellitus during the COVID-19 pandemic: A review study. J preventive medical 2020: 30-20 (persian).
53. Shah, K., et al., Impact of COVID-19 on the Mental Health of Children and Adolescents. Cureus, 2020. 12(8.(
54. Jalali Nadoushan, A.H., et al., Difficulties and Concerns of a Group of Patients With Severe Mental Disorders and Their Caregivers During Hospitalization and After Discharge at the Time of the First Wave of COVID-19 Epidemic. Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology, 2020. 26 :p. 7-7.
55. Blendon, R.J., et al., The public's response to severe acute respiratory syndrome in Toronto and the United States. Clinical infectious diseases, 2004. 38(7): p. 925-931.
56. Cava, M.A., et al., The experience of quarantine for physicians relative to the general US population. Archives of internal medicine, 2012. 172(18): p. 1377-1385.
39. Shanafelt, T.D., et al. Changes in burnout and satisfaction with work-life balance in physicians and the general US working population between 2011 and 2014. in Mayo clinic proceedings. 2015. Elsevier.
40. Samari A, laeli A. Study of the relationship between personality traits and job stress in the workplace. J Fundamentals of Mental Health 2004. (persian).
41. Eyni, S., M. Eebadi, and Z. Hashemi, Corona Anxiety in Nurses: The Predictive Role of Perceived Social Support and Sense of Coherence. Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology, 2020. 26: p. 5-5.
42. Swatzyna, R.J. and V.K. Pillai, The effects of disaster on women's reproductive health in developing countries. Global journal of health science, 2013 :(4)5 .p. 106.
43. Coronavirus (COVID-19): What People With Breast Cancer Need to Know. 2021 [cited 2021.
44. Miller, J.L. and G. Pescaroli, Psychosocial capacity building in response to cascading disasters: A culturally informed approach. International journal of disaster risk reduction, 2018. 30: p. 164-171.
45. Moghaddam, S.H.Z., H.R. Baghani, and S.R. Mahdavi, Construction and performance evaluation of a buildup bolus for breast intraoperative electron radiotherapy. Radiation Physics and Chemistry :174 .2020 ,p. 108952.
46. Zoljalali Moghaddam, S.H., et al., A Review on the Application of 3D Printing Technology in Radiotherapy for Breast Cancer. Journal of Mazandaran University of Medical Sciences, 2020. 30(188): p. 185-200.
47. Hamzehgardeshi, Z. ,et al., COVID-19 as a Threat to Various Aspects of the Health of Women with Breast Cancer. Journal of Mazandaran

[Downloaded from npwjm.ajaums.ac.ir on 2026-11-07]
[DOI: 10.29252/npwjm.9.31.6]

tine for individuals affected by SARS in Toronto. Public Health Nursing, 2005. 22(5): p. 398-406.
57. Hawryluck, L., et al., SARS control and psychological effects of quarantine, Toronto, Canada. Emerging infectious diseases, 2004. 10(7): p. 1206.
58. Jeong, H., et al., Mental health status of people isolated due to Middle East Respiratory Syndrome. Epidemiology and health, 2016. 38.
59. Lupi, D., et al. Transplant patients' isolation and social distancing because of COVID-19: analysis of the resilient capacities of the transplant in the management of the coronavirus emergency. in Transplantation proceedings. 2020. Elsevier.
60. Karlsson, L.C., et al., Fearing the disease or the vaccine: The case of COVID-19. Personality and Individual Differences, 2021. 172: p. 110590.
61. Archana, R. and B. Varadharaju, The Corona care–Prevention is better than cure. Int J Res Pharm Sci, 2020. 1: p. 81-85.
62. Delshad Noghabi, A., et al., Predictors of Covid-19 Preventive Behaviors in Iranian Population over 15 Years Old: An Application of Health Belief Model. Journal of Mazandaran University of Medical Sciences, 2020. 30(191): p. 13-21.
63. Keyvanara, M., et al., Evaluating self-care barriers in prevention of COVID-19 according to healthcare experts and laypersons: A mixed study. Journal of Mazandaran University of Medical Sciences, 2020. 30(189): p. 117-125.
64. Bayani, F., A look at the responsibilities of governance in the current situation of dealing with the Cavid 19 virus, a collection of studies by the Iranian society and the Corona crisis 1. Research Institute for Cultural and Social Studies, Ministry of Science, Research and Technology, 2020.
65. Callaway, E., The race for coronavirus vaccines: a graphical guide. Nature, 2020. 580(7805): p. 576.
66. Betsch, C., et al., Beyond confidence: Development of a measure assessing the 5C psychological antecedents of vaccination. PloS one, 2018. 13(12): p. e0208601.
67. Thomson, A., K. Robinson, and G. Vallée-Tourangeau, The 5As: A practical taxonomy for the determinants of vaccine uptake. Vaccine, 2016. 34(8): p. 1018-1024.
68. Karlsson, L.C., et al., Fearing the Disease or the Vaccine: The Case of COVID-19. Personality and Individual Differences, 2020: p. 110590.

[Downloaded from npwjm.ajaums.ac.ir on 2026-11-07]

[DOI: 10.29252/npwjm.9.31.6]